

Уніят Людмила Миколаївна
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту
Західноукраїнського національного університету

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-291-6-21>

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Бізнесова діяльність будь-яких підприємств здійснюється на основі організації бізнес-процесів, які визначаються цілями й завданнями розвитку суб'єкта господарювання. Бізнес-процеси забезпечують реалізацію всіх видів діяльності підприємств, пов'язаних з виробництвом і продажем конкретних видів товару, продукції або наданням послуг, чи виконання всього цього в сукупності. Бізнес-процеси були, є і набувають актуальності в запланованій чіткій організації становлення та подальшого розвитку господарської діяльності підприємств. Основна проблема полягає в тому, як свідчить література, щоб суб'єкт господарювання зумів здійснити необхідну організацію бізнес-процесів та спрямовувати управління їх розвитку на досягнення основної мети підприємства – збільшення маси прибутку й задоволення потреб споживача результатом бізнесу [1]. Зазначимо, що для досягнення основної мети – збільшення маси прибутку, вітчизняним підприємствам потрібно постійно розвиватися, запроваджувати інноваційні вдосконалення бізнес-процесів у мінливому ринковому середовищі відповідно до вимог споживачів. Інноваційні вдосконалення бізнес-процесів на вітчизняних підприємствах обумовлені вимогами міжнародного ринку, що актуалізує необхідність структурної перебудови вітчизняної економіки шляхом впровадження інноваційних змін в оновленні менеджменту, підготовці України до функціонування в умовах подальшої інтеграції до вимог Європейського Союзу та міжнародних стандартів бізнесу.

Проблема ефективної організації бізнес-процесів підприємств, досягнення їх основної мети є досить актуальною не лише в Україні, але й в інших країнах світу. Тому багато зарубіжних й вітчизняних вчених намагаються з'ясувати основні гальмівні причини становлення бізнес-процесів та окреслити напрями їх подальшого ефективного розвитку в

умовах конкурентного середовища. Проблематику бізнес-процесів підприємства, їх сутність та класифікацію досліджували багато зарубіжних науковців, зокрема: Біннер Х. [1], Портер М. [2], Ротер М. і Шук Дж. [3], Хаммер М., Чампі Дж. [4] та вітчизняних вчених: Козаченко Г. В., Ляшенко А. М. і Ладко І. Ю. [5], Лисенко О. А. [6], Тур О. В., Матушевич А. С. [7] та ін.

Всі підприємства промисловості й АПК проходять через різні етапи розвитку та становлення. Спочатку в багатьох виробників робочі процеси та контроль за їх організацією зосереджені в руках власника. Коли бізнес починає рости, формуються стандартні робочі ситуації, які супроводжуються циклічними діями співробітників підприємства. Подальший розвиток збільшує кількість завдань, обумовлює зростання числа процесів і залучених працівників. У зв'язку з цим варто робити опис бізнес-процесів, в якому будуть детально прописані всі елементи алгоритму та зазначені конкретні обов'язки для залучених працівників, що сприятиме підвищенню ефективності бізнесу. Зазначимо, що бізнес-процес – це структурований, покроковий алгоритм дій співробітників у рамках розв'язання конкретного завдання. В сучасних умовах мінливого бізнес-середовища головним завданням підприємства стає швидке реагування на зміни і відповідне впровадження адекватних заходів щодо організації ведення власної підприємницької діяльності. Аналіз ринку і потреб споживачів, моніторинг змін в їх перевагах і поведінці стали основними, стратегічно важливими процесами підприємства, що визначають усю подальшу його діяльність щодо створення продукту, його виробництва, доведення до споживача й одержання прибутку.

Поняття «бізнес-процес» є багатозначним, і на сучасному етапі не існує єдино прийнятого його визначення. Усі визначення об'єднує, насамперед, акцентування уваги на тому, що бізнес-процеси є безперервними, мають певні входи (постачання ресурсів, виникнення ідеї бізнесу, ідеї нового продукту, послуги тощо) і виходи у вигляді продукту, що задовольняє потреби споживачів. Таким чином бізнес-процес охоплює всю організацію, зверху донизу. Варто зазначити, що за призначенням бізнес-процеси підприємства можна класифікувати за такими групами: основні бізнес-процеси; забезпечуючі (допоміжні); процеси управління; процеси розвитку. До основних відносяться бізнес-процеси, в основі яких лежить створення доданої вартості підприємства. Вони мають таку характеристику: створюють додану вартість продукту чи послуги, що виробляє підприємство; створюють продукт, що має цінність для зовнішнього споживача (клієнта); основним завданням цих

бізнес-процесів є отримання прибутку; вони безпосередньо приймають участь в реалізації напрямків діяльності підприємства; визначають формування прибутковості та конкурентоспроможності підприємства; мають стратегічне значення. До другої групи відносяться забезпечуючі (допоміжні) бізнес-процеси підприємства. Вони підтримують інфраструктуру підприємства, їх споживають підрозділи підприємства, співробітники та основні бізнес-процеси. Третя група бізнес-процесів включає процеси управління. Процеси управління також можна віднести до допоміжних бізнес-процесів, які не формують вартості, але забезпечують функціонування основних бізнес-процесів. Вони дозволяють управляти підприємством, при цьому забезпечують його конкурентоспроможність, виживання та подальший розвиток, а також регулюють поточну діяльність підприємства. До четвертої групи бізнес-процесів відносять бізнес-процеси розвитку, основним завданням яких є забезпечення розвитку підприємства у довгостроковій перспективі та формування доданої вартості. Їх ще визначають центрами формування інвестицій. Дуже часто бізнес-процеси розвитку розглядаються як бізнес-проекти, які складаються з разових дій підприємства по проведенню, реструктуризації, автоматизації, реінжинірингу, виходу нових продуктів на ринок, та інших проектів, які сприяють стратегічному розвитку підприємства.

Така класифікація бізнес-процесів є дуже зручною для використання менеджерами підприємства, адже дає можливість спостерігати за процесами діяльності підприємства та впроваджувати ефективне управління. Кожна з груп бізнес-процесів відіграє свою важливу роль і вносить свою частку при формуванні вартості підприємства. Так, наприклад, основні бізнес-процеси забезпечують отримання прибутку та виступають центрами формування даної категорії. Допоміжні бізнес-процеси забезпечують функціонування основних бізнес процесів та підтримують інфраструктуру організації. Процеси управління управляють як основними, так і забезпечуючими бізнес-процесами і виступають центрами витрат підприємства. А бізнес-процеси розвитку забезпечують стратегічний розвиток. Отже, при такій класифікації бізнес-процесів підприємства можна сформуувати універсальну модель бізнес-процесів, де чітко будуть визначені взаємозв'язки та вплив різних груп бізнес-процесів на кінцевий результат діяльності підприємства – прибуток (рис. 1).

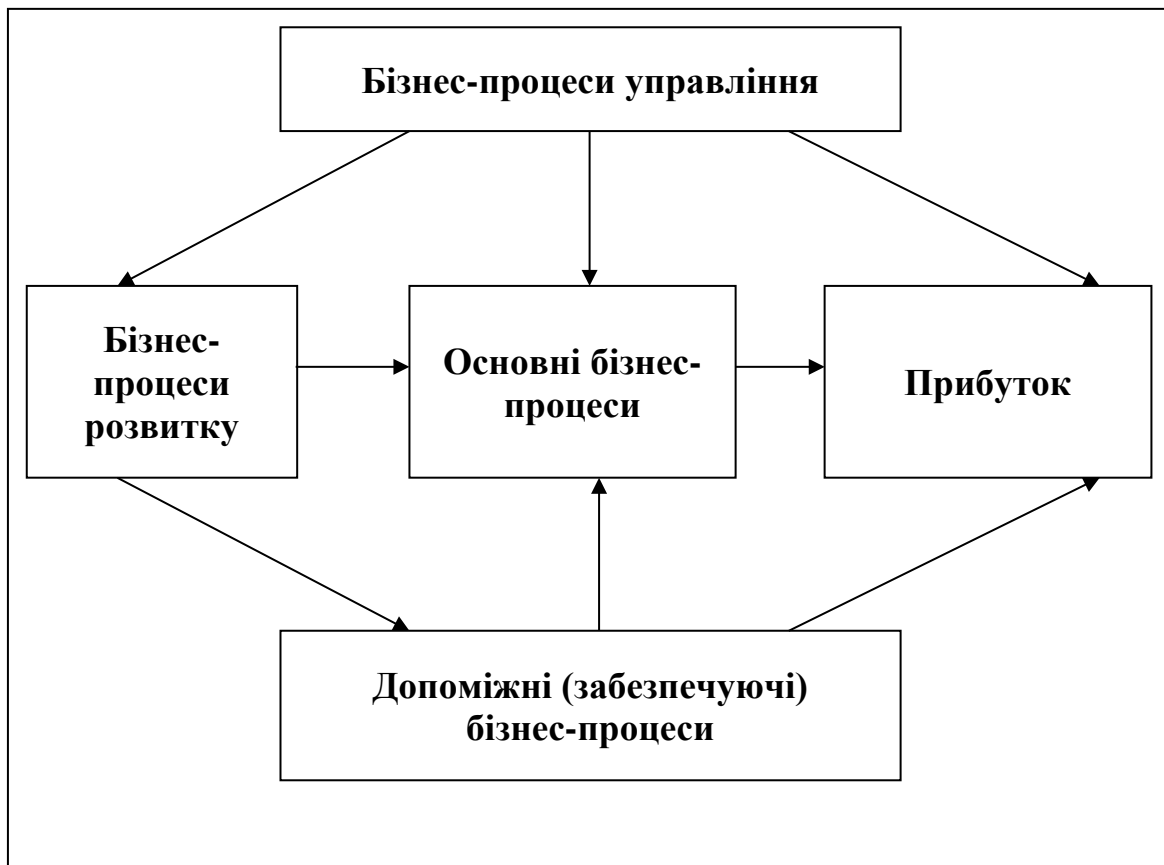

Рис. 1. Схема організації бізнес-процесів підприємства у формуванні прибутку

Джерело: складено на основі [1; 2; 4]

Таким чином, за представленою класифікацією основні бізнес-процеси спрямовані на створення вихідних результатів діяльності підприємства, що сприяють збільшенню виробництва доданої вартості продукції і прибутку на підприємстві. Такі бізнес-процеси стратегічно важливі, вони спрямовані на успішну діяльність підприємства та задоволення вимог споживача.

Література:

1. Биннер Х. Ф. Управление организациями и производством: от функционального менеджмента к процессному / пер. с нем. Москва : Альпина Бизнес Бук, 2009. 282 с.
2. Портер М. Э. Конкуренция : уч. пособие / пер.с англ., ред. Я. В. Заболоцкого. Москва : Издательский дом «Вильямс», 2005. 608 с. (A Harvard Business Review Book).
3. Ротер М., Шук Дж. Учитесь видеть бизнес-процессы. Практика построения карт потоков создания ценности / пер. с англ. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2006. 144 с.

4. Хаммер М., Чампи Дж. Реинжиниринг корпорации. Манифест революции в бизнесе / пер. с англ. Ю. Е. Корнилович. 2-е изд. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2007. 288 с.

5. Козаченко А. В., Ляшенко А. Н., Ладко И. Ю. Управление крупным предприятием : монография. Киев : Либра, 2006. 384 с.

6. Лисенко О. А. Класифікація бізнес-процесів на промислових підприємствах: теоретичні аспекти. *Університетські наукові записки*. 2013. № 2. С. 190–197.

7. Тур О. В., Матусевич А. С. Управління бізнес-процесами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6415> (дата звернення: 15.11.2022).